

השוחט פסח על החמץ

[חלק ממאמר זה נאמר בליל ש"ק פרשת כי תשא השתא]

משיעורי לילות שבת בבית מרן ראש הישיבה שליט"א

ג. זה לשון המשנה למלך בפרק א' מהלכות קרבן פסח הלכה ה': "יש להסתפק אם זרק או הקטיר על החמץ אחר שנפסל הקרבן באחד מן הדברים הפוסלים, אם לוקה על לאו זה דלא תשחט על חמץ דאפשר דלא קפיד קרא אלא בקרבן כשר שלא יעשה אחת מכל העבודות אם יש ברשותו חמץ, אבל אם נפסל הקרבן שוב ליכא חיובא משום לאו זה, ומצינו כיוצא בזה באזהרת לא תאפה חמץ דקיי"ל דהמחמיץ את הפסולה פטור, וכמ"ש רבינו בפ"ב מהל' מעשה הק' דין י"ח, אף דהתם מיתורא דקרא נפיק דכתיב אשר יקריבו לה' ואמרינן לה' הכשרה ולא הפסולה וכדאיתא בפ"ה דמנחות דף נז, מ"מ אפשר דהכא נמי נפקא לן מדכתיב זבחי ולא כתיב זבח משמע זבח הראוי לו וכו'. ומ"מ לא מצאתי הדבר מבואר" וכו'.

ופלא, שלא הזכיר המשנל"מ את דברי רש"י במתניתין, דלא פטר השוחט פסח שלא לשמו על החמץ, אלא משום דר"ש לשיטתיה, דס"ל "שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה", ומכאן דפסולו של הקרבן אינו מונע את האיסור דלא תשחט וגו'. כל מאי דבעינן הוא אך שהשחיטה, תהא "שחיטה". ולר"ש כש"אינה ראויה", לאו שחיטה היא. וזהו מפורש, שלא כהסתפקותו של המשנל"ל, שהרי דברי רש"י ברור מללו, שאין להסתפק בזה כלל. ויעויין בשער המלך על אתר, שאמנם הביא את דברי רש"י לתמוה עליהם, מראייתו של המשנה למלך שם.

דז"ל המשנה למלך בהמשך דבריו: "אך ראיתי בירושלמי בפרק תמיד נשחט הלכה ד, מנין לשוחט פסח על החמץ שהוא עובר בל"ת, ת"ל לא תשחט על

חייב משום לא תשחט על חמץ דפסח כשר הוא ושחיטה ראויה היא ושלא לשמו פטור דפסול הוא ושחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה והרי אית ליה לרבי שמעון בכל דוכתי" וכו'.

מפורש בדבריו, דאך אליבא דר"ש דכל שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה, הוא, דאין חייבין על שחיטת פסח שלא לשמו, על החמץ, משום דלדידיה לאו "שחיטה" הוא, אלא הריגה בעלמא. מה שאין כן, לחכמים דס"ל דשחיטה שאינה ראויה, נמי שחיטה היא, חייבין גם על שחיטת פסח שלא לשמו על החמץ, אף על פי שבשחיטת פסח שלא לשמו, נפסל הקרבן, כדתנן בריש זבחים, דפסח ששחטו שלא שלמו, פסול. וע"כ דאיסורא וחיובא דשחיטת פסח על החמץ, נאמר גם אם נעשתה השחיטה בקרבן פסול, ובלבד ש"שחיטה" היא.

וזה סותר את המתבאר מדברי רש"י הנ"ל גבי מקטיר, דאין המקטיר חייב, אלא אם לא נשחט לפני כן על החמץ. וע"כ שאם נשחט כבר על החמץ, נפסל הפסח ושוב אין חייבין על הקרבת פסח זה על החמץ.

גם תיקשי טובא לפי פירוש זה אפירש"י מן התוספתא פסחים פרק ד הלכה ד: "השוחט את הפסח על החמץ בארבע עשר עובר בלא תעשה, והפסח עצמו כשר ויוצא בו ידי חובתו בפסח", כפי שהובאה גם בדברי התוספות בדף סג ע"א תוד"ה השוחט וכו'. ומדוע איפוא, לא יעבור המקטיר על החמץ, גם אם היה החמץ ברשותו של השוחט, הלא הקרבן עומד בכשרותו ויוצאים בו ידי"ח קרבן פסח.

א. פסחים דף סג ע"א מתניתין: "השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה" וגו' [דלא תשחט על חמץ וגו' - רש"י]. ושם ע"ב בגמ': "אמר רב פפא הלכך [- דעוברים על לא תשחט וכו' הנך דקיימי עליה משום לא ילין"] כהן המקטיר את החלב עובר בלא תעשה הואיל וישנו בכלל הלנת אימורין. תניא כוותיה דרב פפא השוחט את הפסח על החמץ וכו' ואחד השוחט ואחד הזורק ואחד המקטיר חייב וכו' ורמינהו השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה וכו' ואחד הזורק וכו' חייב אבל וכו' המקטיר את האימורין אינו עובר בלא תעשה וכו' קשיא הקטרה אהקטרה וכו'. הקטרה אהקטרה נמי לא קשיא תנאי היא דאיכא דמקיש הקטרה לשחיטה ואיכא מאן דלא מקיש".

וברש"י: "המקטיר את החלב של פסח על החמץ שיש לו בשעת הקטרה אי לא היה לא' מבני חבורה חמץ בשעת שחיטה ויש לו לכהן המקטיר בשעת הקטרה וכו' מדסמכיה ללא ילין כל שישנו בעבודה שלהן באזהרת הלנה ישנו נמי באזהרת חמץ הילכך מקטיר נמי עובר".

הרי דאילו הוה ליה לא' מבני החבורה חמץ בשעת שחיטה, שוב אין הכהן עובר אם הקטיר על החמץ, ועל כרחך היינו טעמא, משום שכשהקריבו על החמץ נפסל הפסח, ושוב אין עוברין עליו משום לא תשחט על חמץ דם זבחי, דלאחר שנפסל תו לא הוי "דם זבחי". וכן פירש הצ"ח על אתר.

ב. וצריך עיון מדידה אדידיה. שהרי על מה דתנן במתניתין שם: "רבי שמעון אומר הפסח בארבעה עשר לשמו חייב ושלא לשמו פטור" וכו', פירש רש"י: "לשמו

חמץ דם זבחי, אין לי אלא השוחט הזורק מנין ת"ל על חמץ דם א"ר שמואל בר רב יצחק ממה שהוא מתחייב על הזריקה הדא אמרת פסח עצמו כשר [דאילו היה נפסל מחמת השחיטה על החמץ, תו לא היינו מחייבין אותו על הזריקה באותו קרבן].

אמר רבי יפה תפתר שנתמנה לו חמץ בין שחיטה לזריקה או שהיה זה שוחט וזה זורק, תני חזקיה לא תשחט על חמץ דם זבחי, התורה קראת אותו זבחי" וכו'. והנה כוונת דברי רב שמואל בר יצחק הם דע"כ, השוחט על החמץ הפסח כשר. דאי ל"ת הכי, היכי משכחת שיתחייב על הזריקה, הרי כבר נפסל הקרבן משעת שחיטה. ואיך יתחייב בזורק על החמץ קרבן פסול. מוכח בהדיא, דס"ל לרשב"י, דבקרובן פסול ליכא אזהרת ה"לא תשחט על חמץ" וכו'.

ותמה השער המלך על שיטת רש"י הנ"ל, מירושלמי מפורש זה. שהרי להדיא, שמתוך זה שמתחייבין על הזריקה, הוכיחו שה"לא תשחט" וגו', אינו גורם פסול. שכן אילו הוה פסול, לא שייך לחייבו משום זורק על החמץ. וזה לכאורה היפך דעתו של רש"י.

ד. והנה לכאורה, יש להוכיח מפירוש"י מיניה וביה, דדין "לא תשחט על חמץ" וגו' לא נאמר לפסולא. שכן, אם גם השחיטה על החמץ פוסלת, האיך תחול מחשבת שלא לשמה בפסח זה. הלא הו"ל מחשבה בשחיטה שאינה ראויה דלא שמה שחיטה אליבא דרבי שמעון. נהי דעד כמה שנוגע הדבר לחלות פסולא דשחיטה על החמץ, ודאי דלא שייך ששחיטה זאת עצמה תהא "אינה ראויה", שהרי זהו עיקר הדין, ששחיטה על החמץ פוסלת. וכמו כן פשוט ומובן הדבר לענין פסולא ד"שלא לשמו", שהרי זהו עיקר הדין שמחשבת שלא לשמו פוסלת.

אבל, בפסולא דחד מינייהו כלפי אידך, ודאי שהוא מיחל חלות שם "שחיטה שאינה ראויה", ואם כן כיון ששוחט הוא

על החמץ, והפסח נפסל, אמאי לא נימא, דכלפי ה"שלא לשמה" שחיטה שאינה ראויה היא, שאינה "שחיטה". והאיך יחול פסולא דשלא לשמה. וכמובן מאליו, הלא לרבי שמעון, שוב לא יחשב "אינה ראויה", כלפי הלאו דשחיטה על החמץ.

ולכאורה על כרחך מוכרח מזה, דלא תשחט על חמץ אינו גורם פסולא, וממילא לא הוי "אינה ראויה" אלא מחמת ה"שלא לשמו" לא מחמת ה"לא תשחט" וכו'.

ה. וזאת אין לומר, דאף אם "שחיטה שאינה ראויה לאו שחיטה היא", אכתי תחול מחשבת שלא לשמה, מתורת "עבודה" דהלא שחיטה מד' עבודות היא.

דזה אינו. דעל כרחך, אם לא חייל עליה שם שחיטה, שוב אינה אף לא "עבודה", שכן כל ה"עבודה" שבשחיטה, הוא ה"שחיטה" שבדבר, ואם שחיטה שאינה ראויה לאו שחיטה היא, ממילא לא חייל עליה אף לא חלות שם עבודה.

וכנראה הכרח לדבר, מהא דלא נימא, דאף לרבי שמעון דמתניתין, אמאי לא נימא דאכתי יתחייב משום לא תשחט, אף אם שחטו לפסח שלא לשמו, משום דנהי דמתורת שחיטה לא חייל הפסול, משום ד"שחיטה שאינה ראויה" היא, אכתי אמאי גרע, מזריקה על החמץ, כלומר שיתחייב בשחיטה, משום ה"עבודה" שבו, גם אם לאו שם שחיטה עליה.

ועל כרחך, דשחיטה זאת "שאינה ראויה", לא היא ביה אף לא משום "עבודה", כמשה"ת, שאף ה"עבודה" שבשחיטה, אינה אלא מצד ה"שחיטה", ואי לאו שחיטה היא, אף "עבודה" לא היא. ושוב תקשי, אמאי לא נימא ד"פסולא" דלא תשחט וגו' יפקיע את השם "ראויה" מן ה"שחיטה", ולא יחול פסולא ד"שלא לשמו".

ועל כרחך מוכח מזה, דה"לא תשחט" וגו', אינו גורם פסולא. שו"ר דמין הגרי"ז מבריסק זצוקל"ה בכתבים המיוחסים לו, במסכת תמורה ד ע"ב, שאל אמאי באמת לא נימא, דאף שחיטה שאינה ראויה תפסול, אם נעשית על החמץ, מתורת "עבודה", דלא גרע מזריקה. [ולפמשנ"ש פתר לה, מכח דין "שחיטה

לאו עבודה היא", כדמבואר בכמה דוכתי לענין שחיטת זה, בזבחים יד ע"ב ועוד, ואכמל"ב], ועכ"פ חזרה הראיה למקומה.

א. איברא, דאף לפי חכמים דפליגי אר"ש, נמי יש להוכיח כן, שאין עבירת הלא תשחט על חמץ וגו' עושה פסול בפסח, שהרי דין מפורש הוא בזבחים כו ע"ב, מנחות ה ע"ב, כדאמר רבא: "שאיין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה, ובדבר הראוי לעבודה ובמקום שראוי לעבודה".

וא"כ האיך שייכא פסולא דשלא לשמה, במקריב את הפסח על החמץ, הלא פסח זה שהוקרב או נשחט על החמץ, נפסל ולא "ראוי לעבודה" הוא, והאיך תחול מחשבתו.

ועל כרחך, דאף מדברי חכמים דפליגי על רבי שמעון, בדין שחיטה שאינה ראויה, וסבירא להו, דחייבין משום שוחט על החמץ, גם כששחט את הפסח שלא לשמו. על כרחך, שה"לא תשחט" וגו', אינו מונע כשרות הקרבן, שכן אילו היה ה"לא תשחט" וגו' פוסל את הפסח, הלא לא הוה שייכא באותה שחיטה לפסול משום שלא לשמו, שהרי על ידי פסולא דלא תשחט, הו"ל נמי "דבר שאינו ראוי לעבודה".

ומתגברת איפוא הקושיא, דרש"י, מלבד שהוא מוקשה מדברי התוספתא, הלא גם מוכרח ומבואר כן ממתניתין, שאין ה"לא תשחט" וגו' פוסל את הפסח, ואילו מדבריו בפירושו את הכהן המקטיר העובר על "לא תשחט על חמץ דם זבחי" - הרי מוכח דהשחיטה על החמץ, פוסלת את בקרבן, כדברי הצ"ח.

ו. והנראה בזה הוא, דאף אי נימא דהלאו ד"לא תשחט" וגו', הוא אף לעיכובא בהכשר הקרבן, אכתי יש לעיין, דהלא קייל"ן, שאם משום מה, אין פסח זה קרב כ"פסח", כמו "המפריש פסחו ומת" - [לאחר חצות], יקריבנו לשם שלמים, או כמו נמצא הפסח האבוד לאחר שהופרש

חלות שם פסח. -

- שהרי, אם אך פקעה הימנו חלות שם פסח, שוב אין לחייב על קרבן זה משום שוחט על החמץ, שהרי לאו זה לא נאמר אלא בשוחט "פסח" על החמץ, וזה אינו "פסח", אלא שלמים.

והנה השער המלך שם, אף הוא תירץ את קושייתו מן הירושלמי על שיטת רש"י, כפי שהיא מוכחת מפירושו את דברי רבי שמעון, וכתב לחלק בין אם הקרבן פסול הוא מכבר, לבין אם חייל הפסול בד בבד עם האיסור של שחיטת הפסח על החמץ -

- יעווי"ש, דלפי"ד, אם לא מיירי בפסול דחייל בקרבן לפני ההקרבה "על החמץ", אין זה נחשב לפי דעתו, כשוחט על החמץ דבר פסול, אלא כ"שוחט על החמץ" דעלמא, משום שמעשה השחיטה נעשה בקרבן כשר.

[דומה, שהתירוץ כמות שהוא, צריך ביאור. מה לי מה שבגשתו אל השחיטה, הרי זאת שחיטה של קרבן כשר, סוף כל סוף, הרי מתברר שהשחיטה על החמץ, נעשתה בקרבן פסול. -

- לא מבעיא, אם הא שאין מחייבין על שחיטת דבר פסול, הוא משום, שאין זו לא "שחיטה" ולא "עבודה". הרי לפי זה, מה לי שהשחיטה עצמה היא הנפסלת, וכשהיא נעשית, הרי נעשית היא בכשרה, סוף כל סוף לאו "עבודה" היא ולא "שחיטה" היא.

- אלא אף כדנימא, דהיינו טעמא, משום שלא נאמר האיסור אלא כשנעשה ב"זבח", כמש"נ "לא תשחט על חמץ דם זבחי", גם לפי זה, צריך ביאור. שהרי סוף כל סוף מתברר שהשחיטה לא היתה בזבחי. ואולי, די"ל, דלפי"ז המעשה כולו, היינו ה"שחיטה", עשייתה [תחילת עשייתה] ב"זבח" היתה. ועדיין צ"ב.]

אולם לפמש"נ, יסוד הדבר הוא להבדיל, בין אם השחיטה נעשתה ב"פסח" או ב"שלמים". שכן רק ב"פסח", הוא שנאמר איסור "לא תשחט" וגו', לא

שהרי קרבן כשר הוא, מתורת שלמים. אבל לא כן כשנוגע הדבר, לאיסורא דשוחט על החמץ, הלא ודאי דתלוי הוא אך ורק בשם "פסח" [או "תמיד" לר"י], ושפיר פירש רש"י שאם כבר היה חמץ ברשותו של השוחט, תו אין המקטיר חייב עליה, שהרי השחיטה על החמץ פסלתו מתורת "פסח", ואילו ב"שלמים" הרי לא נאמר שום איסורא, של "שוחט על החמץ".

אלא דאכתי צ"ע מדברי התוספתא, דנאמר בה במפורש, [כפי שהביאוהו התוס' ה"ל] "פסח עצמו כשר ויוצא בו ידי חובתו בפסח". הרי להדיא, דאכתי חלות שם "פסח" עליו, וזה להדיא שלא כפירוש הקונטרס.

וּמְיוֹשְׁבֵת הַיֵּטֵב עַל פִּי מִשְׁנֵי, הַקּוֹשִׁיָא עַל הַיְרוּשְׁלָמִי. שְׁכֵן, מַה שְׁפִירֵשׁ רִש"י דְהֵיִנו טַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן הַפּוֹטֵר שְׁחִיטַת פֶּסַח שְׁלֵא לְשִׁמוּ עַל הַחֲמֵץ, מִשּׁוּם דְסַבִּירָא לִיה שְׁחִיטָה שְׂאִינָה רְאוּיָה לְאוּ שְׂמִיָה שְׁחִיטָה, דְמַזָּה מִשְׁמַע, דְאִילוּ הוּוּ "שְׂמִיָה שְׁחִיטָה", הוּוּ חַיִּיבִים עַל פֶּסַח זֶה, וְאִילוּ בִירוּשְׁלָמִי הָרִי מְפּוֹרֵשׁ, שְׁלֵאֲחַר שֶׁנִּפְסַל הַפֶּסַח בְּשְׁחִיטָה עַל הַחֲמֵץ, שׁוּב אִין מִתְחַיִּיבִין עַל זְרִיקַתּוֹ עַל הַחֲמֵץ.

הרי לפמשנ"ת, שאני שוחט על החמץ שלא לשמו, דנהי שהמחשבה פסלה את הקרבן, אבל הא מיהת דכל מה שנעשה, נעשה ב"פסח", שהרי מעולם לא פקע הימנו שמו, לא בשעת שחיטה על החמץ, לא בשעת השלא לשמו. אדרבא, הלא זהו דינא דמחשבת "שינוי השם" בפסח, שהמחשבה פוסלתו. ובכהאי גוונא שפיר סבירא ליה לרש"י, דמכיוון שנשחט הפסח על החמץ, מתחייבין עליו, גם אם בשחיטה זאת עצמה, חייל בו "פסולי המוקדשין".

לא כן הירושלמי, שפיר הוכיח את מה שחפץ להוכיח, היינו שאין השחיטה על החמץ, פוסלת את הקרבן. והכוונה היא, דלא זו בלבד ששחיטה על החמץ אינה פוסלת, אלא שאף אינה מפקיעה ממנו את

פסח תחתיו, יקריב אחד מהם לשם פסח והאחר לשם שלמים, כמפורש במתניתין פרק מי שהיה, וברמב"ם פרק ד מהלכות קרבן פסח הלכה ד,ה.

ומעתה יש לעיין בדין המקריב פסח על החמץ, גם כדנימא דהקרבה זאת פוסלת את הקרבן, משום דלעיכובא הוא. האם הוא דין פסול בקרבן, שהשחיטה או ההקרבה על החמץ פסלה את הבהמה, להיותה קרבה לקרבן, והו"ל כשאר פסולין כמו "מום" וכדו'.

או, שאף אם דינא ד"לעיכובא" הוא, אין זאת אלא כלפי השם "פסח", דנפסלה הבהמה מהיותה קרבן פסח, אבל אין זה נוגע לקרבן בכללותו.

והנפקא מינה היא, אם אכתי יוכשר הקרבן, [גם אילו עבר ושחט על החמץ] בתורת שלמים, שכן אם אך לא הוי בכך חלות פסול על הקרבן, אלא אך פסול בשם "פסח", מדוע לא תהוי כשאר מותרות של פסח, שהוא עצמו יקרב שלמים.

אשר לפי זה, הלא מאד יתכן, דאף אילו הוּוּ סַבִּירָא לִיה בִּין ר"ש בִּין חַכְמִים, דְעַבִּירַת ה"לא תשחט" וגו', היא לעיכובא, אין זאת אלא כלפי השם "פסח", לא כלפי השם שלמים.

ולהכי, אין בכך, לא "אינה ראויה", ולא דבר שאינו ראוי לעבודה, שהרי בהחלט "שחיטה ראויה" היא, ואף הו"ל "מחשבה בדבר הראוי לעבודה".

אשר לפי זה, תתישב היטב הסתירה בדברי רש"י והקושיא ממתניתין, על מש"כ רש"י, שאם כבר היה חמץ ברשותו של השוחט, שוב המקטיר את אותו הפסח, אינו עובר. והלא "הפסח עצמו כשר", גם אם הקריבוהו על החמץ.

ולפמשנ"ת, הרי נהי שכלפי דינא ד"ראוי לעבודה", או "שחיטה ראויה", הו"ל פסח זה שנשחט על החמץ, בכלל "שחיטה ראויה" ובכלל "ראוי לעבודה",

בקרבן אחר. ומיושבת היטב הקושייא על המשל"מ בעזה".

יא. כתבו התוספות בסוגיין בד"ה השוחט וכו' "אומר ריב"א דהפסח כשר דהא לא שנה עליו הכתוב לעכב ובתוספתא דמכילתין (פ"ד) תניא בהדיא השוחט את הפסח על החמץ בי"ד עובר בלא תעשה והפסח עצמו כשר ויוצא בו ידי חובתו בפסח".

והנה בתמורה דף ד ע"ב: "אמר אביי כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אם עביד מהני, דאי סלקא דעתך לא מהני אמאי לקי, רבא אמר לא מהני מידי והאי דלקי משום דעבר דאמימרא דרחמנא הוא".

ובתוד"ה רבא אמר וכו': "קשה אם כן שוחט פסח על החמץ לפסול, ויש לומר דבירושלמי יש קרא להכשיר" וכו'. ובש"מ אות כח הוסיף: "דבירושלמי דורש קרא דכתיב לא תשחט על החמץ דם זבחי אעפ"י ששחטו כו' נקרא זבחי".

הרי להדיא, דהקושיא היא מכח דינו של רבא, ד"כל מאי דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני". ועל זה הקשו, אמאי כשעבר על "לא תשחט על חמץ דם זבחי", הפסח עצמו כשר [כדתניא בתוספתא הנ"ל], הלא רחמנא אמר "לא תעביד", ואמאי לא ליפסל מכח דינא ד"אי עביד לא מהני".

ותירצו דבירושלמי הנ"ל, איכא קרא להכשיר, כלומר גזירת הכתוב היא להכשיר את הקרבן, על אף האמירה ד"לא תעביד".

ואם כן תיקשי טובא, דמאי מהני על פסולא ד"לא תעביד", הא, דבקדשים בעינן "שנה עליו הכתוב לעכב", סוף כל סוף, ליפסל מכח דינא ד"אי עביד לא מהני". אטו ב"קדשים" לא נאמר האי כללא ד"אי עביד לא מהני". יעויין בשער המלך בשם הפר"ח בספרו מים חיים שתמה כן.

[והשעה"מ אמנם תירץ כן. דבקדשים, דבעינן בהו "שינה הכתוב

לעכב", לא נפסל משום "לא מהני" דרבא. וזה צ"ב, לא מיבעי כדנימא דסיבת ה"לא מהני" היא משום שביאור עצם הלאו, אינו רק לאיסורא, אלא דזהו עצם הפשט ד"לא מהני". יעויין בדברים המיוחסים למרן רי"ז הלוי בתמורה שם. לפי זה ודאי שאין מובן, מה ענין "שנה לעכב" אצל "לא מהני" המפורש בקרא, ושמא, בקדשים מפרשים "לא מהני", רק אם "שינה לעכב", וצ"ע. אלא גם כדנימא, דה"לא תעביד", הוא סיבת ה"לא מהני", נמי צ"ע מדוע לא נימא הכי גם בקדשים, יעויין ב"מ פסחים סימן לד ואכ"מ].

יב. והנראה לומר בזה הוא, דשני דיבורי התוספות, בפסחים ובתמורה, שתי קושיות המה ושני תירוצים. שאמנם התוספות בתמורה מקשים מכח דינא ד"כל מאי דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני".

ואילו התוספות בפסחים, לאו מהאי טעמא הוא דהקשו, אלא משום עצם הלאו. שהרי קמן, דאילולי כללא ד"שינה הכתוב לעכב" [דבעינן בקדשים] היה אמנם כל "לאו", פוסל את הקדשים. וזהו שהקשו אמאי לא נימא דהקרבן יפסל, מחמת האיסור שבשחיטתו על החמץ.

והוא זה שאמר הריב"א, [לא בא בדרך קושיא ותירוץ, אלא בדרך אמירה] דלא סגי באיסורא, לפסול קדשים שאינם נאסרים, אלא כששנה עליהם הכתוב לעכב.

ומשום הכי מובן היטב, שתירוץ זה אינו שייך לאומרו על קושיית התוספות בתמורה, שכן, כאמור, מה יועיל הא ש"לא שינה הכתוב לעכב", סוף כל סוף הלא אי עביד לא מהני". לכן תירצו, דגזייה"כ הוא להכשיר את השוחט על החמץ, כדאמרו בירושלמי, ש"הכתובקראו זבחי".

אלא דאכתי צ"ע, דאם ממה נפשך בעינן לה לגזירת הכתוב, כדי להכשיר את ה"לא מהני". אם כן, אמאי לא תסגי בזה, גם לענין הקושיא, דליפסל מחמת איסורא.

יג. והנראה בזה, דחלוקים המה ביסוד

דינם, הפסול הנגזר מחמת דינא ד"לא מהני", מהפסול הנגזר מחמת עצם האיסור דלא תשחט וכו', שכן האיסור הנגזר מחמת "לא מהני", הוא פסול בחלות שם קרבן שבו, דעד כמה שהמעשה עובר על ה"לא תעביד", הריהו כמאן דליתא לענין ה"מהני", וכשהמעשה הוא "לא מהני", הו"ל הקרבן כאילו לא נעשתה בו ה"שחיטה".

ואילו הפסול מחמת האיסור שבלאו [אילו הוה], נראה, שהוא נוגע רק לכלול בגופו של האיסור, ולא דהו"ל כמאן דליתא לגמרי.

והנפקא מינה למעשה היא, לענין הלאו דלא תשחט על חמץ דם זבחי. דאם מחמת ה"לא מהני" אתינן עלה, הרי הוה ליה כקרבן שלא היתה בו "שחיטה".

אבל כשהמדובר הוא לפסול מחמת האיסור ד"לא תשחט על חמץ דם זבחי", כיון שכל האיסור נאמר ב"פסח" דוקא. נמצא דאף אילו יפסל, אין הדבר נוגע, אלא לשם פסח שבו. ולהכי, כיון שבקרבן זה, גם אם הוא נפסל משם "פסח", אכתי יש בו תורת הקרבה של שלמים, לכן גם קרבן זה, אף על פי שנפסל הוא מתורת פסח, אכתי יהיה כשר מתורת שלמים.

ומיושב היטב לפי זה, דאף אם הוזקקנו להכשר הגזירת הכתוב ד"זבחי", כדי למנוע את הפסול של "לא מהני", אין זה מונע את הפסול מחמת העבירה על האיסור דלא תשחט כשלעצמו, משום דאף אילו היה נפסל, לא הוה זאת אלא ה"פסח" שבו, לא ה"שלמים".

לכן הוזקק הריב"א למש"כ, דלהכי כשר הקרבן לגמרי בתורת "פסח", משום דאם מחמת האיסור לאו הוא דבעית למיפסל, [עכ"פ, את חלות שם "פסח" שבו], העומד בפני פסול זה, הוא דינא דבקדשים נאמר דאין שום חלות פסול או עיכוב, אם לא "שינה עליו הכתוב לעכב".

ומיושבין היטב בעה"י שני דיבורי התוספות, הן אלו שבפסחים פג ע"א, הן אלו שבתמורה דף ד ע"ב, כמשנת בעה"י.